

УДК 658.1

Посохов І. М.

д. е. н., професор кафедри організації виробництва та управління персоналом,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

Ходирєва О. О.

аспірант,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стабільність економіки багато в чому визначається стійкістю її окремих елементів, зокрема підприємств промисловості. Актуальною проблемою економіки України є проблема посилення ризиків. У сучасній економічній ситуації пропонуємо дотримуватися думки, що система ринкових відносин об'єктивно зумовлює існування ризику в усіх сферах господарської діяльності. Ринкове середовище вносить в діяльність підприємств елементи невизначеності і поширює низку ризикових ситуацій, які виникають при присутності конкретних умов та обставин, а ризикові ситуації формують умови для існування і реалізації економічного ризику, з яким в процесі своєї діяльності зіштовхуються практично всі промислові підприємства. Щоб досягнути успіху підприємствам потрібно не уникати ризику, а вміти правильно оцінювати його ступінь і безпосередньо управляти ним з метою контролю його розміру, тому українським підприємствам необхідні своєчасне врахування факторів ризику при прийнятті управлінських рішень; кваліфікована організація процесу управління ризиковою ситуацією, що спрямована на забезпечення адаптації діяльності підприємства до мінливих умов зовнішнього та внутрішнього середовища [1, с. 12].

З точки зору основ управління ризиками, характерними ознаками підприємництва, які повинні враховуватися при аналізі та оцінці наслідків ризику, є: спрямованість організації на отримання прибутку від своєї виробничої діяльності; диференціація за видами підприємницької діяльності; відповідальність за контрактними зобов'язаннями перед клієнтами; необхідність прийняття управлінських рішень з урахуванням наслідків ризику.

Таким чином, головна мета менеджменту в сфері управління ризиками визначається з позицій забезпечення таких умов, щоб навіть найгірший варіант розвитку подій чинив лише незначне (допустиме) зменшення рівня запланованого результату при гарантованому збереженні життєздатності підприємства.

Багатогранність поняття «ризик» обумовлена різноманітністю факторів, що характеризують як особливості конкретного виду економічної діяльності, так і специфічні характеристики невизначеності, в умовах якої здійснюється діяльність. В економічній літературі відомі різні підходи до класифікації факторів господарського ризику в діяльності виробничого підприємства. Найбільш відповідним специфіці виробничого підприємства ми вважаємо групування факторів ризику за місцем їх виникнення [2, с. 53]. З точки зору аналізу середовища функціонування промислового підприємства, ризикоутворюючі фактори в залежності від сфери виникнення, можна поділити на внутрішні і зовнішні. До зовнішніх відносяться фактори, зумовлені причинами, що не пов'язані з діяльністю самого підприємства і не піддаються безпосередньому впливу даного суб'єкту господарювання. До внутрішніх факторів належать ті з них, поява яких обумовлюється або створюється у результаті діяльності самої організації. Зовнішні фактори ризику більшість дослідників ділять на політичні, соціально-економічні, екологічні та науково-технічні. Серед внутрішніх факторів ризику, що виникають безпосередньо в сфері господарської діяльності підприємства, прийнято виділяти фактори пов'язані з процесами виробництва, відтворення, обігу та управління. Фактори ризику виробничого процесу, в свою чергу, ділять за сферами здійснення окремих видів діяльності підприємства.

Управління ризиками на промисловому підприємстві повинно базуватися на загальних принципах управління: науковості управління, системного підходу, оптимальності управління, ефективності управління, регламентації, формалізації, матеріального і морального стимулювання, правильного підбору і розстановки кадрів, відповідальності та ін. Виділяють наступні структурні елементи процесу ризик-менеджменту на промисловому підприємстві (табл. 1).

Таблиця 1

Основні структурні елементи процесу ризик-менеджменту на підприємстві

Стадія	Характеристика
1. Взаємодія та консультування	На кожній стадії процесу ризик-менеджменту необхідно взаємодіяти і проводити консультації як з зовнішніми, так і з внутрішніми учасниками цього процесу
2. Визначення контексту ризик-менеджменту	Необхідно визначити зовнішні характеристики підприємницького середовища, внутрішні параметри організації, а також параметри ризик-менеджменту, в яких буде реалізуватися процес. Повинні бути визначені вимоги до діяльності, на підставі яких будуть виявлені критерії ризиків, а також структура і методи їх аналізу
3. Ідентифікація ризиків	Слід визначити, де, коли, чому і як ризикові ситуації можуть перешкодити, послабити, затримати або сприяти досягненню запланованих результатів (цілей)
4. Аналіз ризиків	Необхідно визначити наслідки, імовірність виникнення і, отже, рівень ризику, а також причини і фактори виникнення ризикових ситуацій. Подібний аналіз повинен враховувати масштаб потенційних наслідків. При аналізі ризиків слід також виявити і оцінити наявні інструменти (моделі і методи) контролю ризиків
5. Оцінка ризиків	Здійснюється порівняння рівня ризику з раніше встановленими критеріями. Відповідно до отриманих даних визначається баланс між потенційними вигодами і негативними наслідками. Це дозволяє приймати рішення про масштаб і характер ризикового рішення, дії, що управляє на ризик, а також встановлювати пріоритетні напрямки діяльності, пов'язаної з ризик-менеджментом
6. Прийняття та реалізація рішень	Проводиться розробка і впровадження економічно доцільних стратегій і планів заходів, мета яких - збільшення потенційної вигоди і скорочення потенційних витрат, що виникають внаслідок ризикових ситуацій.
7. Моніторинг та аналіз	Необхідно проводити моніторинг ефективності всіх етапів процесу управління ризиками для постійного покращення діяльності підприємства

Джерело: [3, с. 75]

Система управління ризиками промислового підприємства повинна бути спрямована на досягнення необхідного балансу між отриманням прибутку і скороченням збитків господарської діяльності і покликана стати складовою частиною системи менеджменту організації, тобто повинна бути інтегрована в загальну політику компанії, її бізнес-плани і діяльність. Тільки при виконанні цієї умови застосування системи управління ризиками на підприємстві слід вважати ефективним. Створення життєздатної системи ризик-менеджменту на промисловому підприємстві дозволяє забезпечити стабільність його розвитку, підвищити обґрунтованість прийняття рішень в ризикованих ситуаціях, поліпшити результати господарської діяльності.

Список літератури

1. Донець Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: навч. посіб. / Л. І. Донець. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
2. Качалов Р. М. Управління господарським ризиком на підприємстві / Р. М. Качалов. – М.: Наука, 2002. – 192 с.
3. Марцинковський Д. А. Керівництво з ризик-менеджменту / Д. А. Марцинковський, А. В. Владімірцев, О. А. Марцинковський. – СПб.: Береста, 2007. – 331 с.